

In article structurally functional interrelations of the person in the difficult social organization are investigated. On the basis of connection methodological individualism and holism in the system analysis the theoretical model of interaction of the person and a society is formed.

Key words: *individualism and holism methods, systems analysis, A. Maslow demands theory, structural and functional relationships, social structure of supersystem.*

Надійшло 15.10.2010.

УДК 330.341.1:316.3

А.В. Потапенко

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ

Стаття присвячено проблемі розвитку економіки України на інноваційній основі. Розглядаються такі аспекти проблеми, як фінансове і правове забезпечення переходу на інноваційну модель економічного розвитку.

Ключові слова: *інновації, відтворення, ВВП, фінансування.*

Вступ. В умовах розбудови конкурентноспроможної ринкової економіки постає завдання забезпечення економічного зростання на відповідному якісному і кількісному рівні, який дозволить нашій державі зайняти відповідне місце у світовому економічному просторі і забезпечить населенню України якість життя на рівні високорозвинутих країн. У цьому відношенні впровадження інноваційної моделі суспільного відтворення є одним з ключових моментів вищезазначеного завдання.

Аналіз досліджень. Треба зазначити, що проблема якості економічного зростання, суспільного відтворення займає суттєве місце в економічних дослідженнях. Так, зазначимо, що проблема суспільного відтворення досліджувалася Ф. Кене, Ж. Тюрго, К. Марксом, Л. Вальрасом, В. Парето, Дж. Кейнсом та багатьма іншими відомими у світі економістами. Сучасні проблеми відтворення в економіці України, забезпечення необхідного рівня його інноваційності глибоко досліджуються в працях сучасних українських економістів, серед яких, зокрема, можна назвати таких авторів, як: А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко, М. Чечетов, В. Зянько, З. Попович, В. Новицький, О. Амоша [1–6]. Але в той же час проблема залишається достатньо актуальною як в теоретичному, так і в практичному плані, тому що якість економічного зростання в Україні залишається суттєвою проблемою.

Метою цієї статті є аналіз стану економіки України в розрізі її інноваційної складової, а також виявлення тих причин, що обумовлюють такий стан і, відповідно, надання пропозицій щодо покращання останнього.

Виклад основного матеріалу. Насамперед треба зазначити, що в кінці минулого і на початку поточного століття в умовах надзвичайно високого рівня інтернаціоналізації виробництва суспільне відтворення набуває нових особливостей. Динамічний процес розвитку виробництва у

високорозвинутих країнах і високій ступінь економічної інтегрованості країн світу гостро ставить перед менш розвинутими країнами питання пристосування національного відтворення до загальносвітових тенденцій. Ті країни, які не входять до числа найбільш розвинутих, приречені або швидко модернізувати своє виробництво і зайняти гідне місце в сукупності передових країн, або залишитися певним сировинним додатком до світової економіки.

Україна належить саме до тієї групи країн, які ще не можна віднести до високорозвинутих, але вона має високий потенціал і цілу низку конкурентних переваг, які можуть бути використані з метою швидкої і достойної адаптації нашої економіки до основних тенденцій, які віддзеркалюють зміни у світовій економіці. Достатньо сказати, що Україна має більше 20% світових чорноземів, потужний мінерально-сировинний комплекс, географічно розташована в центрі Європи, має трудовий потенціал високої якості. Усе це є передумовою успіху в просуванні більшості галузей нашого народного господарства і всього процесу відтворення до світової економіки. Проте проблема швидкої зміни характеру і спрямованості суспільного відтворення є достатньо гострою для нашої держави. Останнє обумовлено цілою низкою причин. Серед них слід перш за все назвати певну незавершеність ринкових реформ. Це стримує наші можливості у формуванні динамічної соціально зорієнтованої економіки. Разом з вказаною особливістю, яка є наслідком від минулої соціалістичної системи Україна отримала в спадщину зношений і технічно застарілий виробничий комплекс. Саме подолання цього дасть змогу нам суттєво поліпшити весь процес суспільного відтворення і перш за все в його найважливішому елементі – відтворенні матеріальних благ.

З огляду на ці особливості Україна повинна загальну стратегію економічного зростання реалізовувати саме на такій основі суспільного відтворення, яка буде спиратись на інноваційну модель організації і функціонування суспільного виробництва. Це єдино можливий підхід, який може забезпечити нашій державі швидкий прорив до ряду країн, які сьогодні займають передові позиції у світовій економіці. Можливості і реальність такого прориву підтверджує ціла низка країн Південно-східної Азії, які в історично надкороткі терміни зуміли стати в один ряд з найбільш передовими і потужними країнами світу.

В Україні загальні макроекономічні показники, починаючи з 2000 ., коли вперше було подолано спадну тенденцію в економіці, характеризуються достатньо високим рівнем. Про це свідчить перш за все рівень і динаміка зростання ВВП за цей період. Так, у 2000 р. зростання ВВП становило 5,9, а в 2001 – 9,2%. У наступні чотири роки цей показник майже кожного року збільшувався і досяг у 2004 р. 12,1%. Після цього у 2005 р. він становив 2,7%, а в наступні два роки знову піднявся до 7,3% у 2006 р. та 7,9% у 2007 р. Проте в 2008 р. він становив лише 2,3%. У 2009 р. спостерігався спад у 15,1% [7, с. 44; 12]. Очевидно, що динаміка ВВП України суттєво залежить від кон'юнктури світового ринку.

Аналіз економічної динаміки в Україні в розрізі окремих складових відтворювального процесу і рівня ефективності суспільного виробництва висвітлює цілу низку проблем, які необхідно вирішувати.

Перша і найбільш актуальна проблема, яка лежить у площині такого елемента відтворювального процесу, як постійне розширене виробництво матеріальних благ, полягає в необхідності значного підвищення ефективності суспільного виробництва. Загальні макроекономічні показники ефективності суспільного виробництва в нашій державі загальновідомі. Ми витрачаємо більше енергоресурсів на одиницю національного доходу, ніж високорозвинуті країни. Теж саме можна сказати про продуктивність праці і про інші показники. За даними Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України, на третій–четвертий технологічні уклади припадає 96% виробленої продукції і тільки 4% на п'ятий технологічний уклад [13]. Вихід з цієї ситуації означає необхідність переходу економіки на інноваційну модель розвитку. При цьому акцент треба зробити на процесі нагромадження капіталу. Саме інноваційне оновлення основного капіталу є базовою основою зростання ефективності суспільного виробництва.

Нагальність вирішення названої проблеми диктується значним відставанням України в застосуванні у виробництві новітніх досягнень науки і техніки. Так, на сьогодні в Україні на високотехнологічні галузі припадає близько 5% випуску продукції, 6% зайнятих на виробництві і 4% інвестицій. При цьому більша частина виробництва продукції здійснюється на застарілому обладнанні і за допомогою далеко не сучасних технологій. Так, за офіційними даними, низькотехнологічне виробництво охоплює 75% усього випуску продукції, 63% усіх зайнятих і 78% інвестицій [8, 13].

Наведені дані характеризують тільки загальний масштаб проблеми. Що ж до її динаміки то вона характеризується хронічним загостренням. Про це свідчать статистичні дані, наведені у табл. 1 [8, с. 162; 13].

Таблиця 1

Частка промислових підприємств, що впроваджують інновації (відсотків до загальної кількості обстежених)

Підприємства, що впроваджували інновації	Рік				
	2000	2002	2004	2006	2008
Усього, у тому числі:	14,8	14,6	10,0	10,0	10,8
– здійснювали механізацію та автоматизацію виробництва	1,7	2,0	3,7	5,1	7,0
– впроваджували нові технологічні процеси	4,1	3,4	4,9	2,7	3,0
– освоїли виробництво нової інноваційної продукції	13,7	13,2	7,8	4,7	4,0

Як видно з цих показників, у цілому частка промислових підприємств, які впроваджували інновації, суттєво зменшилась. При цьому особливо помітно зменшилась частка підприємств, які однозначно були пов'язані саме з інноваційною складовою. Так, кількість підприємств що впровадили нові технологічні процеси за 2000–2008 рр. зменшилась у 1,4 раза, а кількість підприємств, які освоїли виробництво нової інноваційної продукції

ційної продукції, скоротилась у 3,4 раза. Що ж стосується автоматизації і механізації виробництва, то це ще не завжди пов'язано з впровадженням новітньої техніки. Дуже часто підвищення рівня автоматизації і механізації виробничих процесів є наслідком зростання вартості робочої сили. При цьому треба зазначити, що в розвинутих країнах витрати на заробітну плату у вартості продукції сягають 60%; в Україні цей показник коливається в межах 10–15%. Проте конкуренція і певні зусилля уряду в напрямку вирішення соціальних проблем суспільства ведуть до поступового зростання вартості робочої сили. Ця обставина змушує підприємців уже сьогодні запроваджувати механізацію виробничих процесів.

Зрозуміло, що забезпечення інноваційного характеру нагромадження основного капіталу потребує розробки напрямів державного регулювання цього процесу і створення перш за все чітко працюючої системи стимулів до саме такого напрямку процесу відтворення основного капіталу.

Перш за все необхідно мати добре відпрацьовану правову базу, яка регламентує процеси нагромадження в цілому і їх інноваційну складову зокрема. Слід сказати, що в Україні вже напрацьована система нормативних актів спрямованих на сприяння саме інноваційному характеру розвитку. Правові основи інноваційного розвитку суспільного виробництва закладені в Конституції України, Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність», у «Стратегії економічного і суспільного розвитку України (2004–2015 роки)» і в інших правових актах. Але найбільш повно питання організації інноваційного розвитку економіки нашої країни закладені в спеціальних законах України: «Про спеціальні режими інноваційної діяльності технологічних парків» (1999), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» (2003).

Існуюча правова база регламентації інноваційної діяльності хоча і визначає юридичні основи організації цієї діяльності, але ще має певні суттєві недоліки. Так, Закон України «Про інноваційну діяльність» не містить чіткого визначення найбільш пріоритетних напрямів цієї діяльності. Що ж стосується спеціального Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», то ці напрями недостатньо деталізовані, а механізм реалізації пріоритетних напрямків інноваційної діяльності пов'язаний лише з конкурсними засадами здійснення відповідних програм [9].

Важливим напрямом правового забезпечення інноваційної діяльності є визначення основних засад створення і функціонування інноваційної інфраструктури. Зрозуміло, що створити сучасну і ефективну інноваційну систему в нашій державі не можна без створення відповідної інфраструктури. У цьому напрямку зроблено тільки перші кроки, бо лише в червні 2007 р. Кабінетом Міністрів було схвалено Концепцію державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008–2012 роки».

Другий не менш важливий напрям забезпечення інноваційної моделі нагромадження капіталу пов'язаний з фінансовими ресурсами, необхідними для переозброєння виробництва. В умовах ринкової економіки головний важіль, що спонукає підприємця до впровадження нових тех-

нологій – це конкурентна боротьба, яка змушує підприємця думати про оновлення виробництва.

В усьому світі основним фінансовим джерелом нагромадження в цілому і забезпечення його інноваційної складової зокрема виступають кошти самих підприємців. До важливих джерел у цьому відношенні слід віднести кошти держави та інших офіційних організацій. В Україні інноваційну діяльність теж фінансує перш за все сам виробник. За період з 2000 по 2008 р. частка виробника у фінансуванні інноваційної діяльності зменшилася на 11,9% (з 68,6 до 56,7%), а загальна сума коштів, витрачена на інновації безпосередньо господарюючими суб'єктами, зросла у 4,5 рази [10, с. 318]. Загальна тенденція погіршення фінансування інноваційної діяльності з боку господарюючих суб'єктів відбувається разом із стійким зростанням їх фінансового результату. Так, тільки за 2008 р. підприємства мали фінансовий результат від звичайної діяльності на суму в 121,4 млрд грн, що в 1,6 рази більше ніж за 2007 р. [7, с. 45].

Проте ці загальні досягнення ще не дають підстав стверджувати про те, що прибуток, який буде спрямований на нагромадження основного капіталу в його інноваційній складовій, призведе до суттєвих якісних змін у відтворювальному процесі. Такий висновок можна зробити на підставі динаміки зростання прибутку за галузями із урахування галузевої інтенсивності інноваційного процесу. Так, дані свідчать, що переважна частка прибутку спрямовується в промисловість (близько 40,0%) та в сектори, пов'язані з операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємствам (більше 25,0%). Ясно, що в останньому секторі інноваційна діяльність обмежена і зростання прибутковості в плані відтворювального процесу може мати місце хіба що в динаміці зростання масштабів відтворювального процесу. Що ж стосується промисловості, то там зростання прибутку може і повинно стати головним фінансовим джерелом нагромадження основного капіталу саме на інноваційній основі.

Але навіть поліпшення фінансового стану промислових підприємств ще не відкриває аналогічної перспективи для інноваційної діяльності. Справа тут у тому, що сприйнятливість до інноваційної діяльності є різною в різних галузях. І якщо в промисловості домінують галузі базового комплексу, то це суттєво зменшує можливості країни в інтенсифікації інноваційного процесу. Очевидно, що металургійні підприємства, як і підприємства видобувної промисловості, не можуть зайняти лідируючих позицій в інноваційній складовій нагромадження капіталу. Це означає для України, що більша частина прибутку (а саме частка цих галузей є дуже великою в народногосподарському комплексі) у кращому випадку піде на розширення виробництва і буде збільшувати сировинну складову України у світовій торгівлі і ті ризики, які у зв'язку з цим будуть посилюватись. Реальність саме такого наслідку зростання фінансових результатів діяльності підприємств цих галузей підтверджується невеликою кількістю інноваційно-активних підприємств у цих галузях і невтішною динамікою частки цих підприємств у їх загальній кількості. Так, наприклад, у добувній промисловості навіть у «сприятливому» 2006 р. частка інноваційно-активних підприємств у їх загальній кількості в галузі становила 4,8%, у металургійній галузі – 12,9% [10, с. 317]. Дуже слабкими

є й імпульси щодо інноваційної діяльності в названих галузях і особливо у видобувній промисловості в напрямку посилення безпеки гірничодобувних процесів.

Отже, підсумовуючи сказане, слід зазначити, що інноваційна складова процесу нагромадження основного капіталу в нашій державі (оскільки інновації здійснюються за рахунок прибутку господарюючих суб'єктів) в останні роки постійно послаблюється. Це погіршує якісну сторону суспільного відтворення і помітно послаблює наші позиції на світовому ринку, бо зростають ризики, пов'язані як з можливою негативною для нас зміною кон'юнктури міжнародного ринку, так і з конкурентною боротьбою, яка помітно посилюється з виходом на ринок металургійної продукції і продукції добувних галузей таких потужних країн, як Китай, Індія і деяких інших.

У цих умовах Україна повинна шукати вихід з цієї непростого ситуації. Він, на нашу думку, пов'язаний перш за все з якомога інтенсивнішою структурною перебудовою вітчизняної економіки. Це повинно суттєво збільшити частку інноваційно сприйнятливих галузей, таких як машинобудування. Навіть сьогодні, при відносно невеликій частці машинобудування в сукупному ВВП, ми маємо кількість інноваційно сприйнятливих підприємств у цій галузі приблизно 20% від їх загальної кількості, що більше ніж у 4 рази перевищує аналогічний показник у добувній промисловості і майже в 2 рази більше такого ж показника в металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів [10, с. 317].

Структурна перебудова економіки – це стратегічне завдання, яке навіть за добре продуманої і дійової державної політики в цьому відношенні потребує значного часу. Це завдання ускладнюється ще й тим, що значна частка металургійної і добувної промисловості знаходиться в руках іноземного капіталу. Думати про те, що конкурентна боротьба на світовому ринку буде спонукати нових власників вкладати великі кошти в технологічне оновлення виробництва навряд чи обгрунтовано. Доки в нашій державі на цих підприємствах заробітна плата буде сягати рекордно низької частки (10–15%) у вартості продукції і доки наш металургійний і добувний комплекси будуть мати, по суті, (порівняно із Західними країнами) екологічні пільги – чекати великих витрат на інноваційну складову в цих галузях марно. Необхідно зробити все, щоб спонукати нових власників навіть за таких обставин оновлювати техніку. Враховуючи те, що головним спонукальним мотивом для бізнесу є прибуток, слід створювати йому умови, які б заохочували його до інноваційного нагромадження або інноваційної реконструкції основного капіталу. Для цього держава повинна розробити низку різноманітних важелів, які б, маючи переважно ринкову природу, стимулювали таке нагромадження, яке має інноваційний характер. Серед таких заходів можна назвати, наприклад, застосування механізму прискореної амортизації. Це досить дійовий захід до якого вдається багато країн. Серед них можна назвати Францію, яка використовує цей важіль у своїй металургійній промисловості.

Разом з таким надзвичайно потужним джерелом фінансування, як кошти самих підприємців важливу роль у забезпеченні інноваційної діяльності відіграє і держава. Значення цього джерела пов'язано не тільки з досить великим розміром коштів, які може виділити на інновацій-

ну діяльність держава, а перш за все з тим, що держава може зосереджувати ці зусилля на пріоритетних і перспективних напрямках розвитку економіки. Окрім цього вона, на відміну від господарюючого суб'єкта, може фінансувати весь цикл розробки нових технологій, нових машин, нового обладнання тощо, починаючи із загальної ідеї і до її впровадження. Значущість цього фінансового джерела не обмежується тільки фінансуванням самої інноваційної діяльності. Держава має постійно дбати про наукові та науково-технічні розробки без яких інноваційна діяльність буде кульгати на обидві ноги. Це фінансування постійно зростає. Достатньо сказати, що тільки, наприклад, за період 2000–2008 рр. фінансування наукових і науково-технічних робіт за рахунок державного бюджету збільшилося у 3,2 раза і досягло суми в 2 млрд грн [10, с. 315]. Фінансування на ці цілі за рахунок власних коштів господарюючих суб'єктів (не враховуючи кошти замовників, як вітчизняних, так і іноземних) зросло ще більшими темпами (у 7,5 раза), але загальна сума цих витрат становила у 2006 р. усього 462,7 млн грн [10, с. 315].

Слід відзначити, що фінансові аспекти інноваційної діяльності досить чітко визначені в Законі України «Про інноваційну діяльність». Але вже в 2005 р. статті цього закону про пільгове оподаткування та митне регулювання інноваційної діяльності були вилучені з тексту. Невтішним залишається і фінансування науково-технічної діяльності з Державного бюджету. Як правило, частка коштів, виділених на ці цілі, знаходиться в межах 0,4% від ВВП. Це в чотири рази менше того показника, який визначено в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

На державному рівні забезпечення фінансування інноваційної діяльності і наукових та науково-дослідних робіт необхідно зосередити увагу на впровадженні досягнень науки техніки в сучасне виробництво. Разом з цим суттєве значення має і організація наукової діяльності, яка включає не тільки відповідну заробітну плату науковцям, а і створення необхідних умов для здійснення самої наукової діяльності. Про проблемний стан матеріально-технічного забезпечення наукових установ говорить той факт, що, за даними державної інвентаризації матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів та наукових установ, із обстежених «159,7 тис. одиниць машин та устаткування, які перебували на балансі обстежених наукових організацій, 80,1% знаходилися в експлуатації понад 10 років, лише 6,4% загальної кількості експлуатувалися до 5 років. Водночас із світовими стандартами термін використання наукового обладнання не перевищує 5-7 років» [11]. Поліпшення стану матеріально-технічної бази наукових установ у сполученні з підвищенням заробітної плати науковців буде сприяти зменшенню виїзду нашої науково-технічної еліти в інші країни.

В Україні капітальні інвестиції і, зокрема, інвестиції в основний капітал в останні роки помітно зростають. Якщо взяти період з 2000 по 2008 р., то розмір інвестицій в основний капітал збільшився (у фактичних цінах) у 5,4 раза, і навіть з поправкою на інфляцію цей показник досить високий. У цих інвестиціях вагома частка – кошти іноземних інвесторів, і хоча їх частка в загальному розмірі інвестицій в основний капітал дещо знизилася з 5,9 до 3,7% проте слід враховувати значне загальне збільшення інвестицій в цілому і той факт, що зростання абсолютного показника іноземних інвестицій склало 3,2 раза [10, с. 197].

Як і будь-яке явище, іноземний капітал може разом з позитивними моментами призводити і до негативних наслідків. Це найчастіше пов'язано з рухом спекулятивного капіталу та капіталу, який йде в країну через невисокі екологічні вимоги до виробництва. Проте ці ризики можуть бути суттєво знижені добре продуманим законодавством країни. Значно складніше спрямувати іноземні інвестиції у високотехнологічні галузі. Поки що вони спрямовуються переважно в будівництво, енергетику, торгівлю і переробну промисловість.

Таким чином, можна зробити висновок, що для забезпечення інтенсивного характеру суспільного відтворення в Україні необхідно вжити радикальних заходів щодо забезпечення нагромадження основного капіталу яке повинно здійснюватися на інноваційній основі. З цією метою в широкому комплексі заходів до найважливіших слід віднести:

– удосконалення нормативної бази інноваційної діяльності в плані її повної узгодженості з іншими нормативними актами, які регламентують процеси нагромадження основного капіталу;

– створити систему управління інвестиційною діяльністю, значно посиливши організаційні і контролюючі функції Державного агентства України з інвестицій та інновацій;

– посилити фінансову складову стимулювання інноваційної діяльності, відновивши встановлені Законом України «Про інноваційну діяльність» і Законом України «Про спеціальний режим діяльності технологічних парків» податкові і митні пільги для суб'єктів інноваційної діяльності;

– залучити Асоціацію комерційних банків України до роботи з формування венчурного капіталу з організацією в перспективі широких можливостей для суб'єктів інноваційної діяльності з доступу до венчурного фінансування.

Список використаної літератури

1. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України. – 2002. – 336 с.
2. Чечетов М. Інноваційна складова ринкової трансформації / М. Чечетов // Економіка України. – 2004. – № 11. – С. 4–14.
3. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив / В. Зянько // Економіка України. – 2006. – № 2. – С. 84–89.
4. Попович З. Економічне зростання і перспективи інноваційного розвитку / З. Попович // Економіка України. – 2004. – № 12. – С. 41–47.
5. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку / В. Новицький // Економіка України. – 2007. – № 2. – С. 45–52.
6. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. Амоша // Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28–32.
7. Бюлетень Національного банку України. – 2008. – № 5 (180). – 195 с.
8. Україна у цифрах у 2008 році. Статистичний довідник / за ред. О.Г. Осауленка. – К., 2009. – 239 с.
9. Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради – 2003. – № 13. – С. 93.
10. Статистичний щорічник України за 2008 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – Х., 2009. – 399 с.

11. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації». Схвалено Постановою Верховної Ради України від 27.06.2007 №1244-V // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 46. – С. 525.

12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua>

13. Панченко В. Економіка України: що нас чекає? / В. Панченко // Експедиція. – 2009. – № 10 (88) // <http://www.exp21.com.ua>

Стаття посвячена проблемі розвитку України на інноваційній основі. Розглядаються такі аспекти проблеми, як фінансове і правове забезпечення переходу на інноваційну модель економічного розвитку.

Ключевые слова: *інновації, виробництво, ВВП, фінансування.*

The article is devoted to the problem of development of the economy of Ukraine on an innovative basis. The attention is paid to such aspects of problem as financial and legal provision of innovative model of economic development.

Key words: *innovation, reproduction, GDP, financing.*

Надійшло 15.10.2010.

УДК 378.11:377.8

О.О. Романовський

ДОСВІД ОБ'ЄДНАННЯ (ЗЛИТТЯ) ЗАРУБІЖНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ І КОЛЕДЖІВ

У роботі аналізуються головні причини об'єднання (злиття) університетів і коледжів у США, Великобританії, Новій Зеландії, Фінляндії та Південній Африці, що відбуваються останнім десятиріччям. Зазначається, що спільним в об'єднанні (злитті) для ВНЗ різних країн є здобуття і ефективне використання коштів, максимальне фінансування своєї освітньо-наукової діяльності, виживання в суворій конкурентній боротьбі, досягнення високого рівня надання освітніх послуг населенню та отримання від цього дивідендів.

Ключові слова: *вища освіта, державні та недержавні (приватні, незалежні) ВНЗ, об'єднання (злиття) університетів і коледжів, фінансування навчальної та наукової діяльності, виживання у конкурентній боротьбі, дивіденди від діяльності ВНЗ.*

Вступ. Два останні десятиліття позначені все зростаючою конкуренцією у сфері вищої освіти в усьому світі. Територіальна мобільність робочої сили і студентів, інтернаціоналізація вищої освіти поставили вищі навчальні заклади (ВНЗ), у тому числі і країн пострадянського простору, перед проблемою суперництва, якого не існувало раніше. Йдеться про конкуренцію національних ВНЗ не тільки між собою, але й із зарубіжними університетами і коледжами. За студентів із регіонів і провінцій змагаються як філії столичних і великих міських ВНЗ, що інтенсивно освоюють освітній простір регіонів, областей, невеликих провінційних міст і селищ, так і різноманітні фірми-посередники, що пропонують навчання